

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto II. Štev. 2
februar 1923

:: Upravišтво in uredništvo :
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 32
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Vsebina.

Kako se pripravljate na občni zbor svo-
je zadruga? — Inž. Josip Rustja: Kme-
tjstvo Italije. — Inž. A. Podgornik: Les-
ni pepel, dobro gnojilo za travnike. —
Just Ušaj: O pomlajenju in preceplje-
nju sadnih dreves. — Inž. Josip Rustja:
Čilski soliter. — V.: O medu. — Tržni
pregled. — Pasterjeva stoletnica. — V-
prašanja in odgovori. — Kako je po de-
želi? — Dr. J. M.: Vojna odškodnina.
— A. Bajec: Knjigovodski tečaj. — Gos-
podarski drobiž. — Nove odredbe.

Kmetie, čitajte in naročajte
Gospodarski list, ki Vas uči,
kako zdravite bolano
živino. :: :: :: :: ::

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Zanimanje za »Gospodarski list«
se vedno bolj oživlja. Prosimo posebno
voditelje zadrug, da nam pošljejo do 7.
vsakega meseca *kratka* poročila, kakor
jih vidite v predelku »Kako je po de-
želi.« Ta kotiček naj bi bil čim bogatejši,
da bi podal jasno sliko o gospodarskih
razmerah cele naše dežele.

Mlekarsko zadrugo v Zatoľminu
prosimo, naj nam prav gotovo pošlje
poročilo o sirarskem tečaju. — Kako
pa to, da je bil ta tečaj po vseh listih
objavljen, samo na naš list se ni nobe-
den zmisllil!

Kmet iz hribov. Vaš članek smo
prejeli. Ker je pa v današnji številki
že nekaj podobnega, ga prihranimo za
prihodnjič. Srčna hvala. Pa kaj dopisov
nam pošljite!

Ravno ko je bil list končan, smo
prejeli okrožnico Deželnega odbora, s
katero razpisuje nagrade kmetovalcem,
ki uporabljajo umetna gnojila. Poskr-
beli bomo, da se prestavi in objavi v
»Goriški Straži«.

Dopisniku iz Istre. Prejeli Vaše
pismo. Zelo smo Vam hvaležni in upa-
mo, da nam ostanete zvesti. Oglasite se
v vsaki številki. Iskren pozdrav!

G. M. P. Slivno. Ako nismo prave-
ga zadeli z odgovorom, pišite, da Vam
zadevo raztolmačimo.

Iskren pozdrav vsem sotrudnikom
in naročnikom! Uredništvo.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Radi visokih tiskarskih in upravnih
stroškov tiskamo le omejeno število iz-
vodov. Kdor se za list zanima, naj ga to-
rej naroči, dokler ga imamo še kaj izvo-
dov na razpolago. Na naročila brez de-
narja se ne moremo ozirati. Pošljite na-
ročnino 12 lir na naš naslov, pa boste
list prejeli. 12 lir ni mnogo in list je go-
tovo toliko vreden. Radi bi ga izdajali
tudi na boljšem papirju, da bomo mo-
gli tudi kakšne *slike* prinašati, kakor to
želi naš gospod urednik. Upravišтво.

Klajno apno, modro galico, žveplo,
umetna gnojila naročite pri Zadrugi
zvezi v Gorici, Corso Verdi 32.

TISKOVINE V ZALOŽBI GORIŠKE	Prejemne knjige mleka . . . » » 30.—
ZADRUŽNE ZVEZE:	Knjige za tekoči račun . . . » » 15.—
Blagajniški dnevnik 100 listov po L 35.—	Knjige pristopnic, 400 listov . . » » 30.—
Blagajniški dnevnik 200 listov » » 50.—	Knjige pristopnic, 200 listov . . » » 20.—
Blagajniški dnevnik z razdel-	Knjige pristopnic, 100 listov . . » » 15.—
nikom za izdatke 200 listkov » » 70.—	Hranilne knjižice, izvod . . » » 2.—
Blagajniški dnevnik z razdel-	Posojilne knjižice, izvod . . » » 2.—
nikom za prejemke 200 list-	Denarne knjige á 200 listov . . » » 22.—
kov » » 70.—	Zadolžnice a) na poroštvo . . » » 0.50
razdelniki zadrug » » 50.—	Zadolžnice b) na vknjižbo . . » » 0.50
Posojilne knjige á 400 strani . . » » 90.—	Izpiski hranilnih vlog . . » » 0.40
Posojilne knjige á 300 strani . . » » 80.—	Izpiski deležev » » 0.50
Posojilne knjige á 200 strani . . » » 70.—	Izpiski posojil » » 0.40
Hranilne knjige á 200 strani . . » » 70.—	Računski zaključki za den. z. » » 0.30
Imeniki zadružnikov » » 20.—	Računski zaključki za blag. z. » » 0.30
Deležne knjige » » 30.—	Potrdila za dvignjene hr. vloge » » 0.08
Salda konti » » 30.—	Opomini za obresti in glavnice » » 0.10
Nakupno s prodajne knjige . . » » 40.—	Obrestne tablice » » 1.—
Blagovni skontri » » 30.—	Izkazi za neposredne pristoj-
	bine » » 0.30

Katoliško Tiskovno Društvo

vpisana zadruga z omejenim jamstvom
v Gorici

priporoča vsem zadrugam
in zadrugarjem svojo - - -

KNJIGARNO V GORICI

Via Carducci 2 (v Montovi hiši)

PRODAJA na drobno in na
debelo pisarniške in šolske
potrebščine, fiskovine za ob.
- - činske in druge urade - -

GOSPODARSKI LIST

List izbaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto II. Štev. 2
februar 1923

:: Upravišтво in uredništvo :
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 32
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Kako se pripravljate na občni zbor svoje zadruga?

Kaj pa je občni zbor? Nekako to, kar je parlament (državni zbor) v državi, je občni zbor v zadrugi. Pravijo, da se parlamenti do danes še niso posebno izkazali v nobeni državi, v tem jih seveda ne bomo pri naših občnih zborih posnemali. Pa neko razliko moramo tu le povdarjati. Državni zbor sam v državi ni vrhovna oblast, vsaj pri nas ne. Zraven državnega zbora, v katerem sedijo zastopniki raznih strank vsega državnega prebivalstva, je še druga oblast, to sta kralj in senat. — Občni zbor je pa izključno najvišja oblast v zadrugi. Na občnem zboru odločajo (vedno v okviru zakonov) člani polnoobvezno za zadrugo. Kar se na občnem zboru sklene, je za zadrugo zakon, ki se mu morajo vsi člani podvreči.

Občni zbor je toraj za zadrugo silno važen. Zato se morajo zadrugarji nanj dobro pripravljati.

V prvi vrsti ima načelstvo važno nalogo. Predložiti mora občnemu zboru obračun o vsem svojem delovanju v preteklem letu. Ta obračun ne sme obsegati samo poročilo o golem denarnem in gmotnem stanju zadruga. Načelstvo je dolžno poročati, kako je skušalo udeleževati namen, radi katerega je zadruga ustanovljena in ali se je njegovo delovanje strinjalo z osnovnimi načeli združništva. Ni redka prikazen, da stoji kaka zadruga

gmotno izvrstno, da pa v njej vlada vse drugo kot zadržni duh. Del načelstvene-ga poročila tvori računski zaključek, ki mora biti vestno in natančno sestavljen po navodilih Zadržne zveze.

Zelo odgovorno nalogo pri zadrugi imajo člani nadzorstva. Tudi oni morajo občnemu zboru poročati, kako so delovanje zadruga in načelstva še posebej nadzorovali. Ali je načelstvo imelo predpisane seje, ali je bilo poslovanje redno, ali ni načelstvo morda tu pa tam prekoračilo svoj delokrog, ali morda posamezni člani, ali je njihovo delovanje odgovarjalo pravilom in namenom zadruga in združništva.

Pri Vaši zadrugi boste imeli morda volitve. Ali so člani Vašega načelstva in nadzorstva zadrugo dobro vodili? Ne smemo tu pristransko soditi ljudi, ki so se žrtvovali, tudi če so morda brez krivde kak pogrešek napravili. Vsak človek lahko pogreši. Če so se Vaši dosedanji voditelji izkazali kot poštenjaki, vestni in požrtvovalni ljudje, ne iščite drugih. Le iz tehtnih razlogov zbirajte novih. To je pa težko. In dobra, resna izbira mož, ki naj bodo na čelu zadruga, ni vedno lahka. To pa dobro pomnite: Če že mislite, da morate voliti novo načelstvo in nadzorstvo, morate gledati pri kandidatih ne samo na njih umske zmožnosti, ampak tudi na njih

srčne lastnosti. Človeka, ki je vdan kaki duševnih lastnosti iz drugih razlogov. Ta strasti, n. pr., kdor mnogo pije, kdor je la-ko ustvarja bogastvo samo na sebi že komen itd., nikar v vodstvo zadruga, če- podlago za ugled med ljudstvom. So tudi tudi je najbrihtnejši in najučenejši cele ob- osebe, ki si znajo umetno ustvariti ugled čine. V vodstvo zadruga spadajo osebe, z bahaštvom itd. Podlago presoji kandi- datov za vodilna mesta v naših zadrugah, ki radi svojih splošnih dobrih lastnosti naj tvorijo le resnične 1. srčne in 2. um- uživajo med vsemi občinarji poseben ugled. V mnogih slučajih uživajo velik ske lastnosti oseb, ki prihajajo v poštev. ugled tudi ljudje brez posebnih umskih in

* * *

Kmetijstvo Italije.

Na splošna precenitev stopinje kme- smotreni in imajo tudi to prednost, da so tistva v Italiji je zelo otežkočena vsled stali vedno v bližjih stikih z izhajališči velikih razlik med posameznimi pokraji- materijelne kulture. Tu so nastale različ- niami in med različnimi panogami kmetij- ne obrtnosti (industrije), ki imajo vedno tva. Gotove pokrajine, posebno Lombar- in povsod posledico, da se kmetijstvo lija, Emilija in sploh vse severne pokra- oziroma poljedelstvo spremeni v vrtnar- jine so v kmetijskem kakor tudi v dru- stvo. Južni Italijani so bili skozi več sto- gem pogledu zelo razvite in se dajo pri- letij sami sebi prepuščeni in tudi do dan- merjati z najrazvitejšimi celega sveta, es ni država Bog ve kako skrbela za nje. staviti jih moremo po vsi pravici na stran V Severni Italiji je železniška mreža go- Danske, Belgije in vseh drugih držav, ka- sto prepletena, reke vežejo različni vodni tere navajamo večkrat za zgled, kadar prekopi in kanali, hudourniki so večinoma postavljene v ozke meje itd., dočim delajo hočemo pokazati, na kako nizki sto- postavljeni in potni neuporabne in preplavljajo pinji se nahaja naše kmetijstvo v hudourniki v Južni Italiji pogostokrat ce- primeri z njihovim. Gotove panoge kme- ste in poti neuporabne in preplavljajo tijstva so v Italiji nesorazmerno visoko večkrat polja, ki bi mogla dajati prebival- razvite v primeri z drugimi, predvsem stvu obilo zaslužka.

Precejšen vzrok velikih razlik je tudi nenaravno razdeljena zemljiška posest. Mnogi veliki posestniki ne vedo za meje svojih posestev, mnogi niso niti enkrat postavili svoje noge na svoja posestva ter — žive razkošno in bogato v različnih mestih, kjer se pečajo s politiko, športom, ali s čim drugim. Taki se gotovo ne bri- gajo za izboljšanje svojega posestva ter ga prepuščajo različnim podnajemnikom. Ti pasejo ovce in drugo drobnico po njem in plačujejo majhne obresti lastnikom, ki imajo vendar dovolj, ker dobivajo sicer majhne a zato mnogo najemnin.

Vzroki različne stopnje kmetijstva po različnih pokrajinah Italije so približno sledeči: Mnogo leži v krvi naroda. Se- verni Italijani so bolj delavni, bolj živi in

V zadnjih letih, posebno po vojni, se

opaža, da se te razmere vidno boljšajo. Posvetva prevzemajo različne obdelovalne zadruge v najem in polagoma se vrši tudi neprisiljena agrarna reforma. Država in zasebne organizacije skrbijo za izboljšanje obdelovanja zemlje in uporabo večjih količin umetnih gnojil ter uporabljanja dobrih semen, vendar bo prešlo še mnogo desetletij, predno bo mogla Italija izhajati brez uvoza najvažnejših hranil.

Letno je skoraj 16% površine Italije, to je okoli 4 milijone in pol ha posejanih s pšenico. Na en ha se pridelava približno 10 q zrnja, skupaj torej okoli 45 milijonov q pšenice, kar niti od daleč ne zadostuje za prehrano celotnega ljudstva, ter se je morajo letno uvažati ogromne količine; tako se je je uvozilo l. 1921 za celih 5 in pol milijard lir. Do nedavno se je uvažalo predvsem zrnje, ker je bila postavljena na moko precejšnja uvozna carina, katero pa je vlada odpravila, oziroma znižala, od 11 zlatih lir prvo na 4. — in sedaj na 1.50 L, ali izraženo v papirnatih lirah od približno 40 L na 16 in sedaj na 6. — L. Pšenica, kakor skoro vse žito, se uvažuje največ iz Argentine in ameriških Združenih držav, nekoliko tudi iz Rumunije. Pridelek 10 q zrnja na ha ni visok pridelek, ampak zelo nizek in zato streme danes vlada in druge organizacije, da se ta pridelek zviša.

Po pšenici zavzemajo največ površine vinogradi, ki pokrivajo tudi okoli 4 milijone in pol ha. Velika večina in sicer 4/5 vinograda je navadnega, to je z mešanimi trtami, ostala petina pa špicižiranega, to je, posajenega z izbranimi trtami. Pridelek vina je različno visok v različnih letih, v srednjem pa se pridelava okoli 40 milijonov hl vina, od katerega se izvozi približno 40. ti del. Glede pridelka vina stoji Italija na drugem mestu na

svetu in sicer takoj za Francosko. V Italiji se pridelava približno 1 hl vina na človeka, v Franciji pa poldrugi.

Od žit, razun pšenice, igra največjo vlogo koruza, ki pokriva 1 milijon in pol ha, na katerih se pridelava letno približno 25 milijonov q zrnja, na ha torej okoli 12 q, kar je tudi zelo malo. V Banatu in Slavoniji se pridelava večkrat do 30 q. na ha. Tudi koruzo uvažuje Italija in sicer največ iz istih držav, kot pšenico. L. 1921 se ceni uvoz koruze na več kot pol milijarde lir.

Približno 800.000 ha je letno posejanih v Italiji z ržjo, ki ne igra prav velike vloge v prehrani prebivalstva, ovsom, ječmenom in drugimi žiti, približno 150.000 ha pa z rižem, katerega se pridelava letno okoli 4 milijoni q. Pridelek ovs, ječmena in rži ter drugih žit na ha ni visok. Ta panoga kmetijstva je sploh zelo zastala. L. 1921 se je uvozilo v Italijo za 150 milijonov L. rži in približno ravnotoliko ovs.

Krompir ne igra take vloge v Italiji, kot pri nas oziroma na Češkem ali v Nemčiji, kjer je hrana ljudstva. Sadi se ga letno na približno 300.000 ha, srednji pridelek je približno 60 q gomoljev na 1 ha, kar je zelo malo. Zrelega krompirja ne izvažajo in ne uvažajo, ker je promet z njim skoro po celi Evropi zaprt. Izvažajo se pa drobni krompir, zgodnji krompir, pa ta trgovina ne igra še take vloge, kot pred vojno, ko se je dobival italijanski zgodnji, drobni krompir tudi v Petrogradu.

Tudi pridelovanju sladkorne pese v Italiji ne posvečajo velike važnosti. Posadijo z njo letno približno 50.000 ha, iz katerih dobijo približno 25 milijonov q pese, oziroma približno 3.5 milijone q sladkorja, kar ne zadostuje za celoletni konsum. Tobaka pridelajo letno okoli 100.000 q na 10.000 ha.

Živine Italija mnogo več uvaža kot izvaž. Uvaža zelo mnogo iz Jugoslavije. Lana in volne se več uvozi kot izvozi, kakor tudi lesa, ki prihaja iz Centralne Evrope, posebno iz Avstrije, Čehoslovaške in Jugoslavije.

Izvoz kmetijskih pridelkov iz Italije tvori največ južno sadje, predvsem mandelji, limoni in pomaranče, pa tudi lešniki in orehi, katerih izvozijo letno za več kot 100 milijonov lir. Izvozijo tudi mnogo zelenjave in konoplje, ki igra v kmetijstvu Italije precejšnjo vlogo. Z njo je obdelanih okoli 90.000 ha. L. 1922 so izvozili tudi precej krme v Jugoslavijo, posebno pa v Čehoslovaško. V tem oziru so nekatere pokrajine Italije naravnost oblagodarjene z dobrimi travniki. To velja predvsem za okolico Ravenne in nekaterih drugih mest. V celotni Italiji je prepuščenih travnikom 2250 tisoč ha zemljišča. Izvaž. se tudi pristno oljčno olje, ki ga pridel. Italija približno 2 milijona hl letno. Slabšega olja, posebno sezamovega in drugega semenskega olja, pa več uvozijo kot izvozijo.

Precejšnjo vlogo igrajo v Italiji tudi kmetijske obrtnosti (industrije), ki predelujejo kmetijske pridelke in jih v predelani obliki dovajajo konsumu. Poleg sladkorne industrije in pivovarstva ter tekstilne industrije moramo predvsem omeniti konzerviranje sadja, zelenjave in posebno paradižnikov. Konzerv iz paradižnikov izvozijo letno za več milijonov lir. Veliko vlogo igra tudi sirarstvo, ki stoji v Italiji zelo visoko. Parmezanski sir je znan po vsem svetu.

Ta kratki pregled stanja kmetijstva v Italiji hoče predvsem naše kmetovalce o kmetijskih prilikah v Italiji seznaniti. Te prilike niso rožnate, ni vse v redu in se dajo še mnogo izboljšati, za nas je pa predvsem to važno, da zvemo, kako skušajo Italijani svojo kmetijsko panogo dvigniti in kakšnih sredstev se poslužujejo, o čemur bomo na tem mestu še pisali in kar je deloma tudi v članku samem že omenjeno.

Inž. Rustja.

* * *

Lesni pepel — dobro gnojilo za travnike.

Kakor znano primanjujejo v zemlji, ki jo redno obdelujemo in izkoriščamo, pred vsem dušične, fosforove in kalijeve snovi. Te snovi prinašamo v zemljo z gnojenjem z domačimi in umetnimi gnojili. Pri uporabi vsakovrstnih gnojil naj bi se vsak pravi kmetovalec ravnal po pravilu: Uporablaj v svojem gospodarstvu za gnojenje najprej razna domača gnojila in še-le v njih popolnitev ali pri njih popolnem pomanjkanju si pomagaj z umetnimi gnojili.

Med domača gnojila prištevamo tudi lesni pepel, ki nam ostaja pri uporabi lesa za kurjavo.

V lesnem pepelu je poleg apna precej iskava je dognala, da je v 100 kg pepela od lesa listnatega drevja okrog 3½ kg fosforove kisline, 10 kg kalija in 30 kg apna, v 100 kg pepela od lesa iglastega drevja pa okrog 2½ kg fosforove kisline, 6 kg kalija in 35 kg apna. Iz teh podatkov razvidimo, da je v pepelu iz lesa listnatega drevja več redilnih snovi nego v pepelu od lesa iglastega drevja.

V primeri z današnjimi cenami fosforove kisline in kalija v umetnih gnojilih je vreden 1 q pepela od lesa listnatega drevja

najmanj 27 lir in 1 q pepela od lesa iglastega drevja pa najmanj 17 lir.

Z lesnim pepelom lahko gnojimo vsa-ki rastlini v vsaki zemlji. Najbolj uspešno pa deluje lesni pepel v peščeni zemlji in se posebno prilega deteljšču in travniku. Če pognojimo travnike z lesnim pepelom, pospešimo s takšnim gnojenjem pred vsem dobro raščo deteljnih vrst, vsled česar dobimo iz takšnih travnikov več in boljše krmo.

Lesni pepel trosimo po travnikih spomladi ob vlažnem vremenu, predno začne

trava poganjati in zeleneti. Ako hočemo, da bo delovanje lesnega pepela na raščo trav in detelj čim uspešnejše, ga moramo potrositi po travnikih v zadostni meri. Vedno je bolje, da pognojimo izdatno le del travnika, kakor pa slabo ves travnik. Na 1 hektar = 10.000 m² je treba potrositi okrog 700 kg ali 3500 l /lesnega pepela.

Kmetovalci! Zbirajte in hranite skrbno lesni pepel, spomladi pa ga pravočasno raztrosite po travnikih!

Ing. A. P.

O pomlajenju in precepljenju sadnih dreves.

V naši deželi je največ takih sadnih dreves, ki so pomlajenja in v mnogih slučajih tudi precepljenja zelo nujno potrebna. To pomlajenje sadnih dreves dosežemo s tem, da na kratko odžagamo vse veje drevesne krošnje tako, da ostane sama rogovila. Po potrebi bomo ob tej priliki drevo tudi precepili. Kdaj je sadno drevo potrebno pomladitve?

1) Ko je drevo že ostarelo. Tako drevo ne poganja več mladik in njegove ostarele veje imajo razpokan lušbad, so zveržene in večinoma z lišajem in mahom obrasle. Take veje rodijo droben, neokusen in bolan sad;

2) če je bilo drevo nepravilno in pre-gosto vsajeno, tako da je že v svoji mladosti zadobilo grdo in nepravilno krošnjo;

3) če je deblo v primeri s krošnjo prešibko, tako da se pod njeno težo krivi in da je v nevarnosti, da jo veter ali snežna teža zlomi;

4) če je drevo slabe, nezaželjene ali nerodovitne vrste in vsled tega potrebno precepljenja z drugo boljšo in plemenitejšo vrsto;

5) če je bilo drevo od viharja, zmrzli-na in snežne teže polomljeno in vsled tega nima več enakomerne in pravilne krošnje;

6) če je drevo preveč napadeno od lišaja, mahu, krvave uši in druge golazni, da ga ni mogoče na drug način očistiti;

7) če trpi drevo na bledici in sušenju vršičev.

V vseh slučajih pomladitev drevesa navadno dobro vspé, če le drevo ni že preveč ostarelo in oslabeledo. Taka drevesa je treba seveda čim prej izkopati, da ne postanejo ognjišča za razne bolezni in gnezda razni škodljivi golazni.

Pomlajenje dreves moramo izvršiti smotreno in pazljivo. Vse veje se na kratko odžagajo in sicer tako, da dobi drevo potem, lepo piramidalno krošnjo. Pri odžaganju pazi, da se veje ne odčesnejo in jih zato pridrži.

Zelo slabe, suhe in nerodno rastoče veje odžagaj v njih pazduhi. Pri tem ne puščaj nobenih parobkov (čokičev), ki se pozneje posušijo, ali pa začnejo tro-lineti in stem škodijo drevesu. Vse rane

moraš z ostrim nožem dobro zgladiti in namazati s terom.

Najboljši čas za pomladitev je zima in zgodnja spomlad. Vendar ne smemo pomlajati o premrzlih dneh, ker je les ob hudem mrazu krhek in se raditega veje rade odčesnejo. Če pa hočemo drevo obenem s pomladitvijo tudi precepiti, moramo izvršiti pomladitev bolj kasno spomladi, ko je drevo že v soku. Navadno v marcu in aprilu. Zlasti se ne smemo prenagli, če hočemo cepljenje izvršiti pod lubad, ki se pred cvetenjem ne loči. V razkol seveda lahko cepimo nekoliko prej.

Pri precepitvi in pri cepljenju sploh se bomo držali sledečih pravil:

1) Nareži cepiče v prav zgodnji spomladi, ko drevje še ni sočno in pazi pri izberi na vrsto in rodovitnost drevesa.

2) Predno začneš cepiti, napravi si potreben cepilni vosek (v letošnjem kalendarju »Goriške Matice« dobiš navodilo za napravo cepilnega voska) in dobro si nabrusi cepilni nož.

3) Če cepiš v razkol, podreži vejo pod mestom, kjer jo misliš cepiti, z močno beko, da se ti ne bo pregloboko razklala.

4) Nareži cepiče na 3 oči in gladko in vtakni jih tik k lubadu podloge.

5) Ko si vtaknil cepiče, pokrij nastali razkol z majhnim koščkom lubada, zveži glavo cepiča z beko ali ličjem in konečno zamaži rano s cepilnim voskom. Nikar ne uporabljal ne cunj, ne ilovce, ne mahu!

6) Cepi na drevesu, ki ga misliš precepiti, zlasti če je staro, kolikor mogoče več glav, da ti bo drevo prej rodilo.

7) Če cepiči na pomlajenem drevesu silno močno poganjajo in če drevo poganja tudi na necepljenem lesu, pusti te mladike v prvem letu in odreži jih šele v drugem letu.

Pomlajenje, oziroma precepljenje sadnih dreves je zelo koristno delo, četudi drevo prvo leto po pomlajenju ne rodi. Zato pa rodi pozneje tem bolje in lepši sad. *Torej žrtvujte par letin in pomladite vaša sadna drevesa!*

Just Ušaj.

Čilski soliter.

Pred približno sto leti je pripeljala prvič neka angleška ladja iz južnoameriške države Čile v Evropo okoli 1000 q čilskega solitra, s katerim pa niso vedeli kaj početi in so ga vrgli v morje. Danes se to gotovo ne bi več zgodilo, ker je čilski soliter uporabljen tako v obrtnosti (industriji) kakor tudi v poljedelstvu, kjer tvori eno najvažnejših umetnih gnojil. V Italijo se uvozi letno okoli 1 milijon q. V starih pokrajinah Italije je kot umetno gnojilo v rabi že precej desetletij in znan skoro vsakemu kmetovalcu. Pri nas se pa uporablja zelo malo, kakor se uporabljajo

zelo malo umetna gnojila sploh, razen to-maževe žlindre. V tem oziru se nahaja naše kmetijstvo daleč za onim iz starih pokrajin Italije, katerega ne smemo podcenjevati.

Čilski soliter (ital. nitrato di soda, nemško: Chilesalpeter) je dušičnato umetno gnojilo, ker daje rastlinam dušika, snov, ki je zanje neobhodno potrebna. Na zunaj je čilski soliter podoben kuhinjski soli, samo da je nekoliko bolj rujavkaste barve.

Solitna kislina, to je najvažnejša snov čilskega solitra, je v njem vezana na

natrij in zelo lahko razstopljiva; vsled tega je čilski soliter (spojina soliterne kisline in natrija) hitro delujoče umetno gnojilo, s katerim moremo odpomoči rastlinam, ki so zastale v razvoju, oziroma ki dušika potrebujejo, kar se spozna pri žitu, krompirju in zelenjavi po mrtvi barvi listov in po njih zaostalem razvoju.

Ker je čilski soliter drago umetno gnojilo, 1 kg stane okoli 150 L, znati se mora z njim ravnati, ako hočemo od njega imeti kakšno korist, oziroma korist, ki odgovarja našim stroškom.

Enkrat za vselej si moramo zapomniti, da ga ne mešajmo z nobenim drugim umetnim gnojilom, ker so vsa težje raztopljiva in ga moramo vedno trositi ob pravem času, to je malo prej, kot potrebuje rastlina mnogo dušika za razvijanje svojih zelenih delov. Ako ga trosimo prezgodaj, se zna dogoditi, da pade takoj dež, ki ga izpere v nižje plasti zemlje, kjer je za rastline zgubljen, dočim niso še ostale snovi dovolj raztopljene, da bi jih mogle rastline uporabiti.

Samoposebi umevno je, da mi čilski soliter gnojilo, ki da rastlini vse snovi, ki jih ona potrebuje. Da ji le eno snov in sicer dušik. Fosforno kislino in kalij ter apnenec moramo dati v drugi obliki, recimo v obliki hlevskega gnoja ali umetnih gnojil. Nadomestiti more čilski soliter tu pa tam in v malih množinah edino kalijevo sol radi natrija, ki ga vsebuje, posebno pri pesi in korenju.

Gnoji naj se z njim približno takole:

1. Pri žitu: Na 100 m² vzemi 1½—2 kg čilskega solitra, ga razdrobi v drobno sol ter potrosi polovico tedaj, ko žito vsklije, drugo polovico pa malo prej, kot se začne žito klasiti. Pri ožmini se vsa količina solitra lahko razdeli tudi v tri de-

le in se potrosi prva tretjina takoj po vzkli-tju, druga v zgodnji pomladi in tretja pred klasitvijo. Trošenje čilskega solitra pred setvijo ali ob zorenju žita nima nobenega pomena, to je proč vržen denar. Večje količine tudi ne kaže uporabljati, kot je zgoraj navedeno, ker potem žito rado polegava, razumim ako se je izdatno gnojilo tudi z ostalimi umetnimi gnojili in sicer s superfosfatom in kalijevo soljo, katerih je treba na 100 m² vsakega približno 2 kg, superfosfata malo več.

2. Krompirju: Približno isto, kar je rečeno za žito, velja tudi za krompir. Uporablja naj se približno ista količina čilskega solitra, kakor tam in ravnotako naj se razdeli v dve polovici. Prva se trosi tedaj, ko se opazi prvo kavje nad zemljo, druga pa ob pletvi. Ako od prvega trošenja do drugega ni deževalo, drugo polovico lahko prihraniš, to je, ni ti je treba trositi.

Pridelek krompirja zaviši od razvitja krompirjevice. Čim lepše je ta razvita, čim temnejšo zeleno barvo ima, tem večjemu pridelku se moremo nadati. Čilski soliter pospešuje predvsem razvoj gornjih delov, krompirjevice in zato je gnojenje s čilskim solitrom pri krompirju dovolj uspešno. Seveda tudi pri krompirju ne zadostuje gnojenje s čilskim solitrom, ker potrebuje tudi krompir še drugih snovi za uspešen razvoj. Predvsem je potrebno krompirju izdatno gnojenje s kalijem, ki je za vse gomoljnice najvažnejša snov in ga moraš dati vedno v obliki žveplenokislega kalija, nikdar pa klorokislega kalija. Žveplenokislega kalija (52%) se potrebuje za krompir okoli 3 kg na 100 m², superfosfata zadostuje ista količina. Krompirju moraš dati tudi malo apnenega gnojila, ker potrebuje precej apnenca.

Čilskega solitra ne smeš trositi na krompirjevo temveč 5 cm proč od stebila.

3. **Trtam** se gnoji s čilskim solitrom tedaj, ko začnejo očesa poganjati. Zado- stuje, da gnojimo enkrat. Na eno trto ali grm v vinogradu moramo računati pri- bližno 25 g čilskega solitra (eno ne vrha- no žlico za juho.) Tudi trtam moramo dati še drugih gnojil, ker čilski soliter sam ne zadostuje.

4. **Travnike** gnojimo zelo redko s čil- skim solitrom kot sploh z dušičnatimi gnojili, ker pridobivajo travniki na zrač- nem dušiku potom korenin različnih de- telj, ki se morajo nahajati na vsakem do- brem travniku v razmerju vsaj ene četr- tine. Ako pa je travnik star, zanemarjen n hočemo dvigniti njegovo donosljivost, se gnojenje s čilskim solitrom izplača, a gnojiti moramo tudi z drugimi snovmi, ki so v splošnem važnejše za travnike kot dušičnata gnojila. Čilskega solitra vza- meš na 100 m² travnika največ 1 kg in ga potrošiš v zgodnji pomladi. Deteljiščem se ne gnoji nikdar s čilskim solitrom, iz- jemoma moremo kar pognojiti setvi de- telj 1 kg na vsakih 100 m².

5. **Sadno drevje.** Glede tega velja isto kar za trte. Z ozirom na veličino drevesa se določi temu razmerna količina čilske- ga solitra, a tudi za največje drevo zado-

stuje letno 250 g solitra, ki se potrosi na robu območja drevesne krošnje, to je pod kapjo. Dobro je skopati prej majhen jarek pod kapjo, globok okoli 25 cm in širok ravnotoliko ter tam podkopati druga umetna gnojila, kot superfosfat ali toma- ževo žlindro in kalijevo sol ali kajnit ter par tednov pozneje poškropiti izkopano mesto z vodno raztopnino čilskega solitra. Raztopnina more biti tudi desetodstotna ali samo v tem slučaju, to je pri drevesih.

6. **Zelenjavi** in cveticam gnoje vrt- narji že dolgo s čilskim solitrom, ker so že davno opazili, da deluje čilski soliter tudi proti različnemu mrčesu, ki ga povz- roča uporabljanje velikih količin hlev- skega gnoja v vrtnarstvu. Čilski soliter je važno gnojilo predvsem za ono zelenjavo, ki nam daje liste, kot je radič, solata, špi- nača itd. V vrtnarstvu se uporablja čilski soliter predvsem v obliki vodne raztop- nine in sicer pol odstotne, to se pravi raz- topnine, kjer se raztopi v 10 l vode 5 dkg čilskega solitra.

7. **Koruzi** gnojiš s čilskim solitrom ka- kor krompirju.

Glede čilskega solitra bi svetoval vsakemu kmetovalcu in čitatelju »Gospo- darskega lista«, da bi sam poskusil, seve- da pri začetku z malimi količinami in v majhnem obsegu.

Ing. Rustja.

O medu.

Do najnovejših časov je bil med edi- na sladčica. Privoščiti so si ga mogli ljudje le v malenkostni množini. Zaradi tega je bil štet kot neka rajska hrana. V raznih izkopanih grobovih starodavnih narodov dobile so se posodice z medom, kar kaže njegovo veljavo.

Z izumom sladkorja prišli so do slad- čic tudi oni, ki si prej niso mogli vselej dovoljevati raznih prigrizkov in polizkov.

Med je pa ostal na vrhuncu kot zdra- vilna hrana zaradi svoje sestavine iz zdravih cvetic. To je vzrok, da je nje- gova vrlina nedosegljiva, vsled katere ga

ljudstvo od nekdanj sem upošteva in ga ob potrebi tudi po vrednosti plačuje, t. j. mnogo draže kakor pesni ali trstov sladkor.

To so koj zapazili špekulanti, ki jim je vest zlezla v hlače, srce pa v mošnjček, ki ne toži, ali ga natlačiš s poštemim ali krivičnim denarijem.

Da to dosežejo, jim je vsaka mogoča pot dovoljena.

V prvi polovici meseca januarja t. l. prišla je k meni neko blago za Trst nabirajoča branjevka. Pri meni vpraša po medu. Ko jej povem najnižjo ceno, se začudi — pa pravi, da je prišlo te dneve mnogo medu iz Istre v Trst — tako da je sploh vse založeno z njim in cena mu je po 6 L. in če drugače ne, še ceneje, za kg.

Ker me je zadeva zanimala, maročim branjevki, naj mi skuša prinesiti nekoliko tistega medu iz Trsta, da se prepričam o njegovi kakovosti.

Naslednji teden mi prinese malo posodico takozvanega medu. Na prvi pogled je bil po barvi podoben ajdovemu, pomešanemu nekoliko s pomladanskim medom. Po gostosti ni bilo kaj pripomniti — le duha — aroma ni bilo spoznati nikakega medenega.

Še manj je bilo mogoče kaj odločneje reči, gledé njegovega okusa. Ni ga imel, ne po zgodnjem pomladanskim, ne po poletnih cvetlicah, ne po ajdi. Kar sem mogel sam s svojimi čutili dognati, ni imelo

ničesar o znanih lastnostih našega medu v sebi. Istotako se je izrazil izkušen čebelar, ki je prišel slučajno k meni — vzel je zadevo resno v roke in poslal ostanek tega medu dunajskemu preskuševališču po slučajno na Dunaj potuljočem trgovcu, ki ga je zadeva ravno tako zanimala.

Vzorec istega medu smo odposlali s priporočilom centralnemu čebelarскому društvu »Bienenverein« na Dunaju.

Dr. Arnhart je to medeno brozgo s pomočjo solčnega žarevanja vsestransko preskusil ter podal sledečo oceno:

»To ni čebelni produkt, to je falsifikat kakoršnih smo dobivali že pred vojsko čez morje.

Vsebuje nekoliko nerafiniranega trstnega sladkorja. Po večini je pa napravljen iz krompirjevega sirupa — izvlečka, ki nima nobenih medenih vrlin v sebi. Kar se tiče učinkovanja, je bolj prebavo otežujoč. Bog ne daj krmiliti čebele s tako brozgo. Pri nas v Avstriji je poginilo v prejšnjih letih na tisoče panjev, ki so bili krmljeni s takimi in enakimi preparati.«

Našim čebelarjem toplo priporočamo, naj ta spis pazljivo prečitajo in se po njem ravnaajo, da se morda izognejo velike škode.

Ravno tako priporočamo našim ljudem, naj kupujejo med, kjer vedo, da je zanesljivo pristen in ne kaka podelana masa, ki ni vredna imena medu.

V.

Tržni pregled.

Žita. Trgovina z žitom ni tako živahna kot bi bilo pričakovati. V Italiji so cene domačemu žitu od 106—112 lir. Na Francoskem so cene dosegle višino 86—87 frankov, ker je uvoz radi visoke carine onemogočen. V Jugoslaviji je pšenica po 430 dinarjev. Še dovolj dobro kažejo polja na Španskem, Francoskem in

Angleškem, komaj srednjo letino pričakujejo v ostali Evropi, in slabšo od srednje radi deževja v jeseni in decembru pa v velikem delu Nemčije, na Češkem in Ogrskem. V Italiji upajo tudi splošno na dobro letino, le v Kalabriji in Siciliji so se bali najhujšega, ker je bila silna suša. V nekaterih krajih leto dni ni bilo

dežja. V zadnjem času pa poročajo, da so imeli precej dežja, tako da se bodo tudi žitna polja popravila. Tudi iz Združenih držav v Ameriki, kjer so imeli sušo, prihajajo zadovoljiva poročila, v Kansasu in obmejnih deželah je zapadel sneg v zadostni meri, da obvaruje žito suhega mraza in tamkajšnih hudih vetrov. V Indiji je zimski dež zelo koristil, kar potrjujejo zadnja poročila; aprila bodo že poželi. Največ se pa veletrgovci boje argentinskega žita, ki ga bo najbrže še precej.

Turšice pridelata Italija o srednji letini 26 milijonov kvintalov. Cenitev zadnjega pridelka pa izkazuje le 19 milijonov, toraj 7 milijonov manj. Cene so od 93—105 lir kvintal (v Jugoslaviji 220—225 Din.).

Riž je zelo poskočil v ceni, kvintal stane od 115—155 lir, oves pa od 96—105 lir (v Jugoslaviji 290 Din.).

ŽIVINA. Oživlja se po vsej Italiji posebno trgovina z živino za delo. Dobri pari volov se plačujejo po 420-450 lir, srednji po 360-400 kvintal, krave za delo in meso mešane pasme stanejo po 3700-5500 par. Klavna živina ima ceno za najboljše vrste 475-560, za srednje 380-440 lir kvintal. Nad leto stara teleta stanejo 350-380 lir kvintal, ali 460-1300 lir glava. Večjim sejmom dohaja še vedno precej klavne živine iz Jugoslavije in Francije, ki najde vedno kupcev. Klavna teleta gredo po navadni ceni za 5-8 lir žive teže, cene so odvisne od vrste, sejma in rejenosti živali. Prešiči so po 6-6.70 lir kg. žive teže, mladi po 8-9 lir kg., cene naraščajo.

KRMA. Zelo živahen promet iz krajev, kjer so imeli dobro letino, v dežele, ki so trpele pod sušo lanskega leta. Računajo seno prve košnje od 86-92 lir kvintal, otavo 70-75, navadno travniško seno 65-70, lucerna okoli 75 lir. V Vidmu so cene sledeče: seno 43-60, detelja 55-65 in slama 28 lir kvintal.

VINO. Trgovina je še vedno mrtva. Boljša vina se plačujejo po nizkih cenah, bolje gredo rezana vina. Cene za hl. so bile v zadnjem času sledeče: Piemont 220-270 lir za srednje vrste, 300-350 za finejše vrste; Emilija: 115-130 in 160-200; Lombardija: 110-125 slabša in 160-180 dobra srednja vina; Beneško: 110-115 navadna lahka, 160-200 srednje dobra; Toskana: navadna 140-160, boljša 200-240 lir; Lacij: 180-260 lir; Kampanija: 140-180 lir; v Siciliji ni skoro nič kupčij, cene od 180-230 lir hl.

MLEČNI IZDELKI: Sveže maslo kg: Milan 16 lir, Pavia 16.50, Kremona 17, Mantova 13.50, Parma 16.50, Redžo Em. 14, Bolonja 17, Rim 19.50-21.50, Perudžija 19-24, Tortona 20, Padova 15, Trevizo 16, Trst: navadno maslo 15-16.50, čajno 16-20.

KROMPIR: Milan 60-65, Genova 60-70, Padova 60-75, Turin 50-100, Bolonja 70-75, Perudžija 80-100, Siena 70-80, Tortona 60-63.

MODRA GALICA. Mrtva kupčija. Cene v tovarnah 225-230 lir kvintal, v Trstu stane kvintal 300 lir.

Pasterjeva stoletnica. Letos je sto let, kar je bil rojen eden najznamenitejših znanstvenikov, Francoz Louis Pasteur (Pastér). Medtem ko pred njim učenjaki niso poznali pravih vzrokov bolezni, bodisi pri človeku, ali pri živalih, in tudi pri rastlinah, kakor tudi ne povzročiteljev kvasenja in raznih drugih vrst razkrajanja, je pokazal on znanstvu popolnoma nova pota. Lahko rečemo, da je on razkril popolnoma nov svet, svet glivic (bacilov) in podobnih, prostemu očesu nevidnih bitij. Dokazal je, da povzročajo taka bitja kvasenje, gnojenje, kužne bolezni ljudi in živali (pasja steklina!), razne bolezni rastlin. Nas zanima posebno to, da je pričel svoje učenje pri opazovanju vretja vina. Pri tem je dognal, da povzročajo vretje grozdnega soka taka silno majhna bitja, našel je pa v vinu tudi glive, ki povz

zročajo vinski kan in druge vinske bolezni. Bil je tudi pri nas na Primorskem nekaj časa, ko je po naročilu avstrijske vlade v Furlaniji študiral kugo sviloprejk. Tudi tu se mu je posrečilo, da je prišel na sled glivici, ki je to kugo pov-

zročala. Kakor po navadi za vse svoje zasluge ni žel mnogo priznanja, učenjaški svet se je smejal njegovim novotarijam, sedaj po smrti šele uvideva ves svet, da je bil Pasteur sploh eden največjih mož. Bil je globoko veren katoličan.

Vprašanja in odgovori.

3. VPRAŠANJE: *Rad bi vedel, kaj bo z denarjem, ki je bil vložen na pošto leta 1916 v našem ozemlju. Ali ga bomo še kdaj dobili, ali ne?* (M. P. v Sl. št. 6).

ODGOVOR: Pravite, da je bil denar »na pošto« vložen. Najbrž imate v mislih denar, ki je bil leta 1916 naložen pri c. kr. Poštni hranilnici na Dunaju. Ali ste svoj čas prijavili potom županstva, da imate pri pošti ta denar? Ako ste vse potrebno napravili, Vam ga bodo izmenjali. Po kakšnem ključu, danes še ne vemo; izšel je že tozadevni odlok, ali čakamo na izvršilno naredbo. Ko bo izšla, bo »Gospodarski list« že nanjo opozoril v kotičku »Nove odredbe«. —

4. vprašanje: T. R. u P. Imam dva 4 mesece stara prašiča, ki večinoma ležita in kadar vstaneta, zelo težko hodita. Kaj je vzrok temu?

Odgovor: Oba dva prašiča trpita na mehkokostnosti. To bolezen prešičev povzroča neprimerna hrana, posebno pa pomanjkanje rudninskih snovi v njej. Vsled tega se ta bolezen da polagoma odpraviti s pokladanjem fosforovega kislega klajnega apna, ki ga je treba redko mešati med krmila in sicer 4—10 g na prešiča na dan. Dobro in priporočljivo je, da puščate redno prešiče na prosto, kjer lahko rijejo po zemlji in si sami iščejo potrebnih rudninskih snovi. Lahko si pa tudi pomagata s tem, da jim denete v hlevski kot malo čiste zemlje, iz katere si prasiči lahko poiščejo rudninske snovi.

Obenem izboljšajte tudi vsakdanjo krmo. Glejte, da bo v hrani za prašiče dovolj beljakovin. Zato jim ne zadostuje pokladati samo repo, krompir itd., temveč je treba, da dobijo prasiči tudi močna krmila (otrobi, krmsko moko itd.), ki vsebujejo obilo beljakovin.

5. vprašanje: Sirar naše mlekarne zahteva, da moramo donašati mleko v mlekarne le v posodi, ki je pokrita s preluknjanim pokrovom. Ali je ta zahteva upravičena ali ne? (L. P. v S.)

Odgovor: Sirarjeva zahteva je popolnoma upravičena in le v Vašo korist. Med mleko se namreč pri molzenju v hlevu pomeša precej hlevskega zraka. Ako denete pomolženo in še gorko mleko v posodo, ki jo trdno in neprodušno pokrijete s pokrovom, ne more oditi hlevski zrak iz mleka na prosto. Mleko se zaduši ali dobi duh po hlevu. Pri nadaljnjem podelovanju mleka preide ta neprijeten in zatohel duh in okus tudi na mlečne izdelke (maslo, sir) in zniža njih dobroto in kakovost. Ker oddajate v mlekarne takoj po molzenju še gorko mleko, je neobhodno potrebno, da ga denete v posodo, ki ima preluknjan pokrov. Le tako je omogočeno, da izpuhti iz mleka hlevski zrak in z njim vse lahko po njem povzročene napake v mlečnih izdelkih.

6. vprašanje: Ustanoviti mislimo sadjarsko društvo in potrebujemo 1000 sadnih drevesc raznih vrst. Kje jih dobimo, ker naročili bi jih radi iz takih krajev, ki

imajo podnebje enako našemu kraju. (K. P. v Bovcu).

ODGOVOR: Sadna drevesca lahko dobite pri dež. kmetijskem uradu v Gorici in sicer proti plačilu, ali pa na račun vojne škode, kakor je bilo razglašeno in objavljeno po časopisih. Tudi državna drevesnica v Gorici razpolaga še z večjim številom drevesc za prodajo. Glede podnebja drevesnice se nič ne bojte, ker nima nobenega vpliva na poznejše vspevanje dreves. O tem bo prihodnjič naš list obširneje poročal.

7. vprašanje: Ali morajo biti tudi napisi nad združnimi prostori v italijanskem jeziku? (G. Z. Rihemborg.)

Odgovor: Odlok zahteva, da morajo biti vsi napisi, ki so javnosti namenjeni ali italijanski, ali dvojezični. In sicer italijansko besedilo na prvem mestu in z istimi črkami kot slovensko. Tudi združne trgovine so prizadete. Razen konzumnih zadrug pa menda nobena zadruga na deželi nima potrebe imeti napisov.

8. Vprašanje: Kako se zdravi pri kravah katar na spolovilih? (I. K. v Z.)

Odgovor: Kužni katar na spolovilih govede je v naši deželi silno razširjena bolezen. Mnog živinorejec, kateri toži o neplodnosti, niti ne ve, da ima v hlevu okuženo živino.

Mnogo lažje je, obvarovati se bolezni, nego isto zdraviti. Navesti Vam hočemo sredstva, katera priporoča kme-

tijski urad deželnega odbora, kako zamoremo omejiti to kužno bolezen:

1.) Je zahtevati od oskrbovalcev postaj za spuščanje bikov, da razkužijo bika pred vsakim skokom, kar so dolžni napraviti.

2.) Je sprati kravi spolovila pred pristopom k biku s polodstotno ($\frac{1}{2}\%$) bikarbonatno sodo (10 gramov bikarbonatne sode je raztopiti v 2 litrih gorke vode).

3.) Je lečiti vse obolele krave z zdravili za lečenje kužnega katarja. Eno teh zdravil se imenuje: »Candelette vaginali all'Istituto (10%)«. Navodilo o rabi istega je zdravilu pridejano. Kupi se v drogerijah. Še drugo teh zdravil je nemški preparat, ki nosi ime: »Bisulin«. Ima ga v zalogi deželni kmetijski urad, kateri oddaje sploh vsa ta zdravila po znižanih cenah. Tudi navodila o rabi istega dobite tam.

4.) Je razkužiti hleve najmanj dvakrat v letu.

5.) Oskrbovalci postaj za spuščanje bikov so dolžni zavrniti vse krave in junice, ki jih dovedejo njih lastniki po treh že izvršenih skokih zopet k biku, ne da bi se ti izkazali s potrdili, da dovedene živali niso več okužene po kužnem katarju na spolovilih.

V gotovih slučajih, kjer je katar že zašel pregloboko, je neozdravljiv. Držite se natančno navodil o zdravljenju in imeli boste najbrže uspeh!

Kako je po deželi?

Dopis iz Idrije. Sadjarska razmotrivanja.

Mnogo se govori in piše o gospodarskih panogah, osobito tudi o sadjarstvu, veliko ostane pa žal le na papirju, kot zrnje, ki pade na kamen, ne da bi pognalo. Dasi je sadjarstvo ena najvažnejših gospo-

darskih panog, katere se je treba lotiti intenzivneje, v nekaterih krajih tako peša, da se je bati resnih posledic. Naj omenim posebno idrijski sodni okraj, ki danes vsled nastalih razmer nima niti ene sadne drevesnice, dočim smo dobivali v prej-

šnjih časih nekaj sadnih drevesc iz okrajne drevesnice v Logatcu, kar pa tudi ni niti od daleč zadostovalo potrebam prebivalstva. Dasiravno se je naše vrtnarsko in sadjarsko društvo, ki deluje komaj dve leti, mnogo trudilo, da bi prišlo do drevesnice, oziroma do kakih podpor, ni doseglo ničesar. Povsod je našlo le gluha ušesa. Kolikor mi je znano, se je vložilo na razna merodajna mesta čez dvajset prošenj za podporo, da bi si društvo osnovalo drevesnico za idrijski sodni okraj, ker članarina ne zadostuje za izpeljavo takega načrta. Če oblasti ne gredo v tem oziru na roko, ljudstvo samo ne more toliko žrtvovati, da si napravi novo drevesnico, ki stane mnogo denarja. Po naših vaseh pa bi se dalo nasaditi še mnogo sadnih dreves, ki bi donašala kmetu-posestniku lep dobiček. Tako pa vidimo večinoma le stara z mahom zaraščena sadna drevesa, ki životarijo že dolgo dobo neoskrbovana, prepuščena svoji usodi, dokler naposled usahnejo. Na nove nasade nihče ne misli, če pa se dobijo sem in tja kaka mlada drevesca, so se le po sreči sama zasejala in nimajo nikake vzgoje, kakor da ne poznajo svojega gospodarja. Kako more torej posestnik ali kmetovalec pričakovati, da mu bo tako drevo nekdanj sadosno? Koliko senožet in travnikov pa stoji praznih, mesto da bi donašali lepih dohodkov? Kaj je vzrok temu, kje je od pomoči? Navajal bi te uzroke: 1. nepoznanje vrednosti, ki jo ima sadjereja; 2. pomanjkanje sadjarskega pouka, posebno poučnih predavanj; 3. dejstvo, da nimamo okrajnih drevesnic. In končno naj še omenim strokovni list, ki naj bi redno pisal o sadjarstvu.

Da bi se resno in intenzivneje oprijeli sadjarstva, naj nam bo za zgled štajerska dežela o kateri je poročal »Slovenski sadjar« v 5. številki leta 1913. Tam imajo

nič manj kakor 12.533.569 sadnih dreves, pa kakor pravi poročilo, so kmetje, ko je bilo štetje, iz strahu pred morebitnimi davki veliko zamočali, tako da se ceni število sadnih dreves na 16 milijonov.

Pripomnim pa še, da so imeli po več sadjarskih potovalnih učiteljev in več sadnih drevesnic, da se je moglo sadjarstvo do take stopinje dvigniti. Kaj pa v naši Julijski krajini? Res, da se po nekaterih krajih vršijo predavanja in tečaji, toda po Notranjskem žal ni slišati, da bi se v tem oziru kaj posebnega storilo.

Morda bi posestniki in kmetje imeli več zanimanja za sadjerejo, ako bi imeli kje dobiti lepih, zdravih dreves. Zato si moramo v to svrhu postaviti cilj: vprašanje okrajne drevesnice, v kateri bi se vzgajala sadna drevesa, ki bi odgovarjala dotičnemu podnebj in zemlji. Ko bomo imeli drevesnico, bo mogoče še le začeti z delom, in takrat bodo posestniki in kmetje mogli računati na boljšo bodočnost.

Ferjan Franc, Idrija.

Dopis iz Istre.

Ni ravno hvaležna naloga pisati danes gospodarske članke, ki bi jih narod z veseljem čital. Objavljati moremo le ekonomsko mizerijo, gospodarske neuspehe na vseh straneh. Razpravljamo toraj le o tem, kar odbija od praktičnega poljedelstva.

Kljub temu je naša dolžnost, da ljudstvu dajamo poguma in vlivamo ljubezni do lastne grude, ki jo obdeluje naš rod od pamtiveka.

Nikar se ne čudimo našemu kmetu, če nam odvrča na naša prigovarjanja, da bi se poprijel razumnega, intenzivnega gospodarstva: kako bom z veseljem delal, ko mi gre vse pod pot. Davki visoki. Za umetna gnojila, brez katerih ni dobrih

pridelkov, ni denarja. Suša, toča uničuje mi polja — in kar imam morda za prodajo, še tega ne morem vnovčiti za primerno ceno.

In prav ima, to odgovarja resnici.

Ako je tako več ali manj povsod med Jugoslovani v Italiji, velja to za Istro v dvojni meri, posebno še za vinorodni del pokrajine, ki trpi navadno vsled suše.

Prošlo leto se je vina, ki je glavni pridelek, pripravilo razmeroma malo. In še to se ne more prodati za ceno, ki bi bila primerna stroškom obdelovanja sedanjega časa. Za navadna zdrava vina ponujajo često naravnost smešne cene 1.— L do 1.20 L, kakor da bi bil vinogradnik napolnil sode v potoku. Naravno, da lastnik vina za to ceno ne da, če le more vs trajati. Pa kruha ni — in to prisili marsikoga, da zameni liter vina za kg koruze. Glad je najhujši tlačitelj.

Živina ima nizko ceno 2.50 L do 3 L. Res je, da je temu nekaj krivo pomanjkanje krme, vendar je najbrž glavni vzrok uvoz živine iz inozemstva. V Pulo se n. pr. dovažajo meso redno iz Reke, kjer ni živinoreje — in tako tudi v druga mesta. To je vse na škodo domačih živinorejcev.

Mlekarstvo je pred leti hranilo mnogo družin, sedaj tudi to zaostaja. Trst dobiva mnogo mleka iz Furlanije. Pula pa porabi vedno manj, da so prodajalne mleka prisiljene opuščati to obrt.

Lastniki gozdov — ki so pa redki — si pomagajo s prodajo drv ali pa žgejo oglje. To bo seveda itak golo Istro še bolj opustošilo. Na kratko povedano: gospodarske razmere so pri nas zelo neugodne, kar se tudi na mestih pozna.

Take razmere so pa nastale vsled tega, ker v deželi ni zaslužka. Ljudje, ki ne posedujejo zemlje, nimajo si s čim pridobivati kruha. V predvojnem času so bila mesta Pula, Trst in Reka glavni kraji,

kjer si je našel vsakdo dela. Časih so naši ljudje še preveč silili v ta mesta. Zato so se pa tudi tja izvažali pridelki iz cele Istre. Kar je ostajalo na kmetih, se je lahko vnovčilo. Pula je štela takrat nad 60 tisoč prebivalcev z mogočnim vojnim arsenalom. Sedaj jih ima komaj polovico — in arsenal je razpuščen. Odšlo je skoraj vse, kar je redno kupovalo živež na trgu. Ostali so posestniki hiš, vrtov in zemljišč, ki pridelujejo še nekoliko na svojem. Naši delavci so si zidali s prihranki in s kreditom lične hišice. Večina njih bi rada vse to prodala in šla po svetu za kruhom. Toda kupcev ni. V mestu je nastala strašna praznina, ki se čuti po ceji deželi. Malo poljskih pridelkov ni komu prodati za gotove novce, klavne živine tudi ne. Kmet komaj životari, obrtniki in delavci v mestu pa le poprašujejo, kam bi se izselili. Pred kratkim časom je bilo proglašeno, da bo dala država prepeljati kakih 60 tisoč prebivalcev brezplačno v Južne Ameriko. To je oživel brezposelnost, kakor ožive čebelice, ko rojijo. Na stolne izseljencev se je oglasilo, dasi ti režeži ne vedo, kakšna usoda jih čaka preko oceana. — Kaj pa delajo naše oblasti? Dozdeva se nam, da vlada povsod disorientacija. Nikjer ne vidimo praktičnih načrtov, kako bi se pomagalo ljudstvu. In tudi nobene dobre volje ne opažamo za socialno gospodarsko delo. Uradno se je razglasila emigracija, sedaj se to zopet uradno zadržuje. Nekaj se bo pa le moralo narediti, ker se prebivalci v domovini ne morejo preživiti. Ali preskrbeti delo ali pustiti jih, da si to sami poiščejo.

Takim gospodarskim razmeram bi morale biti tudi šole primerno urejene. Sedaj se v naši državi polaga za Jugoslovane največ važnosti na znanje italijanskega jezika — to pa na zelo nepraktičen

način, ker učitelji italijanščine ne znajo jezika učencev.

Nismo nasprotni, da se naša mladina seznanja z lepim italijanskim jezikom, ali to bi se moralo zgoditi na temelju materskega jezika učencev, drugače ne bo rodilo uspeha.

Zraven tega pa treba še pomisliti, da bodo naši ljudje morali po svetu kruh služiti.

Zato je pa potrebno, da znajo več jezikov in tudi na strokovno izobrazbo bi morali polagati več važnosti. Tudi šola naj pomaga rešiti vprašanje kruha.

* * *

V Brdih. Cena vinu 450-300 L -- po blagu. Kupčija še vedno bolj mrtva. Ponajveč kupujejo gostilničarji, kar potrebujejo za sproti. Z vinom se nobeden ne mara založiti, ker ne zaupajo prihodnosti. Kupci trdijo, da bo cena vinu letos še padla. Mi pa mislimo, da bomo vino tudi to leto lahko prodali (ravno zato, ker krčmarji z njim niso nič založeni) in upamo, da bo od sedaj naprej tudi vinska cena šla navzgor.

Letošnjo zimo se je v Brdih pripravilo veliko sveta za nove nasade. Kakšne trte bodo ljudje sadili, domače ali divjake? Gotovo ponajveč divjake, pa mnogi tudi domače. Ko se je v naši deželi prvič pojavila trtna uš, so tudi pri nas v novih nasadih sadili samo divjake. Pozneje, ko so naši vinogradi ostali obvarovani, in je strah pred trtno ušjo izginil, so se oprijeli zopet domače trte. Je bolj po ceni, manj dela in sitnosti. In sedaj? Pravijo, da se zadnje čase tudi v Brdih kažejo tu pa tam znamenja trtne uši. Zato so razumnejši vinogradniki začeli opominjati svoje sosede: Bodite previdni, sadite divjake oziroma cepljenke! Ta opomin ponavljamo tudi mi. Pri tej priliki prosimo

uredništvo »Gosp. l.«, da bi priobčilo temeljito razpravo, kakšne vrste divjaki so primerni za razno vrste zemlje. Ravno v tem so ljudje povečini slabo poučeni. Še nekaj! Kakšne vrste žlahtnih trt naj cepimo na divjake? Rečemo samo na splošno: Ne vpeljujmo tistih vrst, ki dajo sicer veliko, toda slabega, šibkega vina. Oprimimo se trt, ki dajo dobro, fino blago, če tudi v manjši množini. Italija ima veliko vina. Če se hočemo obdržati, moramo imeti fino blago.

* * *

Na Bovškem (Srpenica). Kaj naj dobrega poročamo z naših krajev? Še pred vojno se nam ni godilo kdo ve kako dobro, hodili smo po svetu za kruhom. Pa takrat smo lahko hodili in po svetu smo tudi kaj denarcev zaslužili. A danes sedimo doma in mizerijo trobimo. Po svetu ni nič, doma pa tudi nič. Lotili smo se živinoreje. Morda si bomo z njo še kaj opomogli. Srpeniška občina je izdala že 25.000 lir, da popravi planino, pridno zasipamo jarke, čistimo zemljišče žičnih ovir in med vojno zraslega grmičevja. Postavili smo tudi sirarnico za silo. V Srpenici je občina na lastne stroške tudi mlekarno uredila. Z ovčjorejo smo se začeli baviti intenzivneje. Ovcam so v zadnjem času cene zelo poskočile, ena stane od 60-100 lir in tudi več. Sira imamo še mnogo, kupčije pa nič, cena mu je 11.50 za kg (polnomasten), skuto prodajamo po 5-6 lir. Upamo, da bo naš znameniti bovški sir zopet pridobil svojo staro slavo! — Pred vojno se je sadjarstvo pri nas ravno pričelo razvijati. Sedaj je vse vničeno. Bo pač treba začeti z nova.

* * *

Na Krasu. Hudo nas tlači skrb. Denarja vedno bolj primanjkuje, vina pa ne moremo oddati. Terana nič ne gre, razen

kar ga sproti porabijo gostilne, cena 3.50 liter. Belega je šlo nekaj malega v Trst po 2.50 liter. Čutimo tudi mi, da tržaški delavci nimajo dela. V komenski okolici smo imeli splošno boljšo letino kot drugi deli Krasa. Medtem ko je ves ostali Kras silno trpel vsled suše je nekaj dežja padlo od Komna do Štanjela. Živinorejcem, kot po vsej bivši fronti, dela velik strah

»drot«, to je žica, ki je je povsod preveč. Skoro vsaka žival, ki jo zakolje mesar, ima v želodcu kos žice, ki jo zavžije žival, ali s senom, ali na paši. Da se sveže mleko oddá, zato skrbijo od pamtiveka naše mlekarice, ki jim je pot v Trst najljubše delo. Poljsko delo in delo po vinogradih radi ugodnega vremena lepo napreduje.

Vojna oškodnina.

»Gospodarski list« bo tudi vojno oškodninskemu vprašanju, ki je za našo deželo velike gospodarske važnosti, posvetil vso pažnjo.

V kakem razvoju se nahaja danes to vprašanje? Najbrže radi premajhnega števila finančnega uradništva so le redki oni vojni oškodovanci, kateri so že sklenili konkordat bodisi za premičnine bodisi za nepremičnine. A tudi že po sklenjenem in od pristojne komisije potrjenem konkordatu vojni oškodovanci zaman čakajo na izplačilo iz državne blagajne in si morajo pomagati s predujmi. Zato je meseca novembra l. l., ko so banke ustavile izplačevanje predujmov, nastala v deželi prava gospodarska kriza. Mnog vojni oškodovane si je denar izposodil, da je kupil najpotrebnejše premičnine za hišo in za gospodarstvo in se je zavezal, da vrne znesek vsaj do konca leta. Veliko razočaranje, ko se je izplačevanje predujmov naenkrat ustavilo. Zidanje hiš je izostalo, podjetniki niso izplačevali nabavljenega materiala in ne delavcev. Za božične praznike so družine, katerih očetje so bili zaposleni pri obnovitvenih delih, stradale v pravem pomenu besede.

Danes zamoremo ugotoviti, da so banke zopet pričele z nakazovanjem

predujmov in se bo izplačevanje — ako nas vse ne vara — nadaljevalo.

Na vrsto pridejo najprej že lansko leto rešene prošnje, a upanje je, da pride še tekom letošnjega leta večina vojni oškodovancev do denarja, potem bank in si bo do zime mogla sezidati porušene hiše.

Toliko v splošnem. Opozoriti nam je na nekaj postav ozir. odlokov, ki jih je vlada izdala v zadnjem času v zadevi vojne oškodnine.

Zakon z dne 10. decembra 1922, št. 1722, spreminja v postavo kr. odlok z dne 2. februarja 1922, št. 115, proti kateremu smo lani na velikem shodu vojni oškodovancev v Gorici brezuspešno protestirali.

Omenjena postava določa med drugim, da je za zneske nad 50.000 lir proti odločbi komisije za določitev vojne oškodnine pritožba na višjo komisijo v Benetkah, ki sestoji iz sedem članov. Ta komisija pa odloča v prvi stopnji za prošnje, ki presegajo svoto 500.000 lir.

Zakladno ministerstvo sme tej višji komisiji oddati v revizijo vse tudi že potrjene konkordate, ako je mnenja, da stranka kljub potrjenem konkordatu nima pravice do vojne oškodnine. Ta zakon je bil razglašen v uradnem listu

»Gazzetta Ufficiale« z dne 10. januarja 1923.

S kr. odlokom z dne 4. januarja 1923, št. 7, je bil ustanovljen v Benetkah poseben centralni odbor, kateremu se lahko predložijo prošnje za vojno odškodnino, ki presegajo svoto 300.000 lir. Ta odbor določi znesek vojne odškodnine in znesek tudi takoj izplača, ako se vojni oškodovanec zadovolji samo s 75% odločene odškodnine in izjavi, da odstopa od pravice do nadaljnjih 25%. Ker je med našim ljudstvom težko kdo,

ki bi imel nad 300.000 lir vojne odškodnine, se z odlokom ne moremo natančneje baviti. Kogar zanima, naj vzame v roko »Gazzetta Ufficiale« z dne 21. I. 1923, št. 9.

»Gazzetta Ufficiale« št. 219 iz leta 1922 je prinesla važen zakon o takozvani postavni vknjižbi (ipoteca legale), »Gazzetta Ufficiale« št. 19 iz leta 1923 pa pravilnik k temu zakonu, o katerem bomo podrobno razpravljali v prihodnji številki našega lista.

Dr. J. M.

Knjigovodski tečaj.

Zdelo se mi je potrebno, da ti vknjižbo prvih dveh poslovnih dogodkov opišem na široko; pri nadaljnjih poslovnih dogodkih pa tega ne bom več storil, ker bi se knjigovodski tečaj, če bi hotel vsak posamezni dogodek tako opisati, preveč raztegnil. Zato sem se odločil, da ti vse poslovne dogodke meseca januarja 1922. — mesto dolgočasnega razlaganja — raje vpišem v »Blagajniški dnevnik in razdelnik« za prejemke — in za izdatke.

Vzemi v roke števil. 8. Gospodarskega lista. Na strani 127 so natisnjeni poslovni dogodki meseca januarja 1922. — Čitaj tu dogodek za dogodkom in pogled na vzorcih, ki ti jih podajam na drugi strani, kako sem jaz izvršil vpis vsakega posameznega dogodka. Če vsak dogodek pazljivo prečitaš in primerjaš z izvršeni mi vpisi na vzorcih, ne potrebuješ glede vpisov v blagajniški dnevnik nikakih nadaljnjih pojasnil. — Povedati ti moram le, kako prenešaš vplačane in izplačane svote v ostale poslovne knjige. —

V blagajniškem dnevniku za prejemke se nanašajo vknjižbe poslovnih

dogodkov pod tek. števil. 1, 4, 5, 6, 8 in 12. na pristop. Pristopivši član podpiše, kakor veš, najprej pristopnico, nato vplača delež, pristopnino in knjižico. Vplačilo vpišeš v blag. dnevnik. To sem izvršil jaz zate. Prenos iz blag. dnev. v knjigo za deleže in vpis v imenik članov izvrši pa ti sam po vzorcih, ki se nahajata na strani 60. in 61. Gosp. lista. —

Hranilne vloge pod tek. števil. 2, 3, 7, 9 in 10 prenešaš v knjigo za hranilne vloge. Glej vzorec na strani 78. Gosp. lista.

Dvig pri Zadrudni zvezi, pod tek. št. 11, prenešaš v »knjigo za tekoče račune«, na desno stran pod »imeti«; vplačane obresti pod tek. števil. 13 pa v »knjigo za posojila«, po vzorcu na strani 78. Gosp. lista. —

Iz blagajniškega dnevnika za izdatke prenesemo le dva poslovna dogodka v glavne knjige. Naložbo pri Zadrudni zvezi pod tek. števil. 4. v »knjigo za tekoče račune«, na levo stran pod »dati«; posojilo dano Francetu Marmolija pod tek. št. 6., pa v »knjigo za posojila«. — Druga izplačila pod tek. števil. 1, 2, 3, 5 in 7. so

Prejemki

Mesec :

Stran glavne knjige	Tekoče šte- vilo	Dan	IME VPLAČEVALCA	Predmet	Znesek prejemka	Hranilne vloge	Posojila	Tekoči račun v z Zvezo	Zadružni deleži
1	2	5	4	5	6	7	8	9	10
	1	2	Abram Josip	pristop	23 —				20 —
	2	2	Abram Josip	hran. vloga	3000 —	3000 —			
	3	4	Bevk Bogumil	"	3815 —	3815 —			
	4	5	Čibej Alojzij	pristop	23 —				20 —
	5	7	Gosar Andrej	"	23 —				20 —
	6	10	Jereb Frančišek	"	23 —				20 —
	7	18	Čibej Alojzij	hran. vloge	815 —	815 —			
	8	21	Leban Ignacij	pristop	23 —				20 —
	9	23	Dolinar Ivan	hran. vloge	100 —	100 —			
	10	28	Dolinar Ivan	"	400 —	400 —			
	11	29	Zadružna Zveza	dvig	3200 —			3200 —	
	12	29	Marmolja Franc	pristop	23 —				20 —
	13	29	Marmolja Franc	obresti, str.	328 —				
					11796 —	8130 —		3200 —	120 —

Izdatki

Mesec :

Stran glavne knjige	Tekoče šte- vilo	Dan	IME PREJEMALCA	Predmet	Znesek izdatka	Hranilne vloge	Posojila	Tekoči račun z Zvezo	Zadružni deleži
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	1	3	Pisarniške potreb- ščine		42 10				
	2	3	Tiskovine		120 —				
	3	5	Okrožna sodnija	registracija	23 40				
	4	5	Zadružna Zveza	naložba	6000 —			6000 —	
	5	15	Nakup znamk		5 —				
	6	29	Marmolja Franc	posojilo	5000 —		5000 —		
	7	31	Plača uradniku		50 —				
					11240 50		5000 —	6000 —	

Januar 1922.

Tekoči račun s člani	Upravni prispevki	Obresti posojil	Zamudne obresti	Obresti tekočih rač. in vredn. listin.	Pristopnina				OPOMBE
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
.	1 —	.	.	.	2 —				
.	.	.	.	.	.				
.	1 —	.	.	.	2 —				
.	1 —	.	.	.	2 —				
.	1 —	.	.	.	2 —				
.	1 —	.	.	.	2 —				
.	.	.	.	.	.				
.	1 —	.	.	.	2 —				
.	.	.	.	.	.				
.	.	.	.	.	.				
.	28 —	300 —	.	.	2 —				
.	.	.	.	.	.				
.	34 —	300 —	.	.	12 —				
.	.	.	.	.	.				

Januar 1922.

Tekoči račun s člani	Inventar	Upravni stroški	Obresti hraničnih vlog	Obresti tekočih rač. čunov					OPOMBE
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
.	.	42 10							
.	.	120 —							
.	.	23 40							
.	.	.							
.	.	5 —							
.	.	.							
.	.	50 —							
.	.	.							
.	.	240 50							
.	.	.							

stroški, ki jih ne prenašamo v glavne knjige. —

Učenec! Gotovo si opazil, da nekatere poslovne dogodke prenašava iz blagajniškega dnevnika v ostale poslovne knjige. Med take zneske spadajo vložene in dvignjene hranilne vloge, dana in vrnjena posojila, vplačani in izplačani deleži, naložbe in dvigi pri Zvezi, vplačane obresti posojil in izplačane obresti hranilnih vlog in še morebitna druga nepredvidjena vplačila in izplačila, iz katerih bi nastal dolg ali terjatev za zavod. —

Da moremo pri vlagatelju izračunati konec leta, koliko znaša stanje njegove vloge, je brezpogojno potrebno, da smo vsak znesek, ki ga je naložil ali dvignil,

prenesli v knjigo za hranilne vloge. Ako bi tega ne bili storili, bi nam konec leta ne preostajalo drugega, nego vzeti v roke blagajniški dnevnik in iskati od 1. januarja do 31. decembra od postavke do postavke vlagatelja in vloge in jih izpisovati na posebne pole in na mezanesljivem temelju izpisanih svet dognati konecletno stanje.

Istotako delamo s posojili, deleži in naložbami.

Prejetih pristopnim in stroškov ne prenašamo nikamor, ker jih nismo dolžni vrniti. Istotako ne prenašamo izplačanih stroškov nikamor, ker nam jih nikdo ne povrne. —

Alojzij Bajec.

Gospodarski drobiž.

Polje in travnik.

Krtenine moramo v zgodnji pomladi poravnati z železnimi grabljami. Ne puščajmo jih kot so, ker drugače nam bodo ob košnji na poti. Krt sam na sebi pa ni škodljivec, ampak mnogo koristi, ker se hrani od različnih črvov, ki koreninice izpodjedajo; seveda se krti ne smejo preveč razmnožiti. Na vsakih 100 klafter travnika en krt ni preveč. Ako jih je preveč, poiščimo njegovo gnezdo, ki se nahaja pod največjo krtenino.

Vreče od umetnih gnojil operite in vodo uporabite kot gnojilo.

Pepel je precej vreden, ker vsebuje v sebi mnogo kalija, fosforne kisline in apnenca in sicer:

bukov pepel	39%	12.5%	9%
hrastov pepel	75%	8%	3%
borov pepel	45%	13%	7%
smrekin pepel	45%	11.5%	6%
lipin pepel	32%	38%	5%

Pepel je izboren predvsem za naravno komposta, je važno gnojilo za deteljšča, a trosi naj se ga v jeseni ali v zgodnji zimi, da se navleče dovolj vlage, ker je mnogo potrebuje. Na težkih, vlažnih tleh deluje bolje, kot na suhih.

Zatiranje bramorja. Kdo ne pozna bramorja! To je ostudna, kakih 6 cm dolga rujava, kratkokrila žuželka, ki s svojimi, za kopanje ustvarjenimi močnimi nožicami koplje dolge rove v zemlji. Posebno raje rad bramor v gnojni zemlji, in sicer mu taka zemlja ugaja, ker je navadno rahla in po zimi gorka. Zato ga največ najdemo na krompirišču in v vrtih. Tu se hrani z mladimi koreniki in s tem dela veliko škodo. Seveda se tudi krompirja ne brani. Zato moramo bramorja zatirati, kjer le moremo. Zatirati ga je najlažje s tem, da v jeseni, ali najkasneje v zgodnji zimi skopamo na zemljišču, kjer smo opazili bramorje kake pol metra globoke jamice v katere

zasujemo toplega konjskega gnoja. V ta gnoj se bode radi njegove gorkote zbralo veliko število bramorjev. Tu napravijo tudi svoja gnezda. Spomladi, in sicer pred obdelovanjem dotičnega zemljišča, odkopamo dotične jamice in uničimo bramorje z zalego vred. Tudi pri oranju in kopanju je koristno pobijati jih.

Čilskega solitra se uporabi v Italiji letno nad 1 milijon kvintalov v industriji in poljedelstvu. Na Francoskem ga uporabijo štirikrat toliko, to je okoli 4 milijone q, v celoti na celem svetu se ga uporabi nekaj nad 30 milijonov q. Koliko med Jugoslovani v Italiji? Mogoče tri vagone?

Kajnit povzroča na njivah skorjo in in zato naj ga vsakdo takoj po trošenju podkoplje.

Škorja na njivah škoduje žitu in vsem mladim rastliničam, zato se mora razrušiti. Branati smemo še le tedaj, ko je rastlinica pognala že drugo peresce; zemlja mora biti dovolj suha, da se drobi, ne pa maže in nabira pod brano. Nekaj rastlinic se pogazi in uniči, a zato se razvijejo druge toliko bujnejše.

Mahovje na travniku pravi, da pri-manjkuje zemlji apnenca, katerega pridodamo na ta način, da napeljemo cestnega blata. Tudi z žganim apnom moremo gnojiti in sicer na ta način, da denemo žgano apno v pletene koše, kjer ga samo v toliko pogasimo, da razpade, potem pa raztrosimo na vsakih 100 m² 10-20 kg tega prahu. Najprej kaže seveda izčistiti mah z železnimi grabljami.

Uvoz krompirja za seme v Italijo je prepovedan, radi strahu pred krompirjevim rakom, ki nastopa tu pa tam v Nemčiji in na Poljskem. To je najstrašnejša bolezen na krompirju, kolikor se jih do sedaj pozna, predvsem vsled tega, ker nimajo proti njej še nobenega zdravila. V

Jugoslaviji, na katero smo glede izmenjave semenskega krompirja v prvi vrsti navezani, te bolezni še ni, akoravno marsikdo od merodajnih činiteljev to trdi.

IZBIRAJ SEMENA!

Lansko spomlad so mnogi vipavski in notranjski kmetje naročevali semenski krompir iz gorskih krajev. Iščejo seme, ki je trpežno, ni razvajeno in daje bogat sad. Naš dolinski kmet dobro zna, da kakršna setev, takšna žetev!

Pri setvi je pa glavna stvar dobro seme. Kakšno naj bo dobro seme?

Dobro seme mora biti debelo in težko, popolnoma zrelo lepo napeto, čisto in zdravo. V težkem in debelem semenu je kal močnejša, v njem se nahaja veliko več živeža. Iz težkega semena vzrastle rastline so v mladosti veliko bolj trdne in se lažje upirajo neugodnemu vremenu in boleznim. Kaj pa vidimo pri slabem semenu? Rastlina je šibka, podvržena boleznim, sad je reven. Iz medlega in lahkega semena dobiš medel pridelek. Zato je velikega pomena, da seme izbiraj. Semensko žito vzemi z mesta, kjer najlepše in enakomerno raste in kjer ima najtežje in nazdaljše klasje. To žito je treba posebej požeti in shraniti na suhem prostoru. Izmlačeno zrnje je treba skrbno očistiti. Dobro je tudi, če vzameš za seme tisto zrnje, ki se osuje iz klasja na podu; tako zrnje je navadno najtežje in najbolj zrelo.

Pri turšici odbirajo skrbni kmetje semensko klasje že na njivi. Jemljejo take storže, ki zgodneje dozoriijo, ki so dobro razviti in polni jeklenega zrnja. Iz storža naj otroci odberejo na sredi ležeče, najdebelejše zrnje. Domača turšica iz odbranega semena bo lepa in

Pri *fižolu* je seme pa še posebne važnosti. Izberejo naj se le najdebelejša, zdrava, težka in zrela zrna za seme. Isto velja za grah.

Razumni kmet že pozimi gleda na celo leto kmečkega dela, ki je pred nami. Da bo že začetek dober, si vsak želi. In začetek rasti in pridelka je dobra in skrbna setev. Zato po zimi izbiraj in pripravljaj seme za spomladanske dni. Kakor razumni gospodar že sedaj izbiraš pri živini najbolj razvite in zdrave živali za plemo, tako izbiraj pri rastlinah le najboljše, zdrav in čist sad za setev.

Sadjarstvo.

Sadite lesko. Italija izvozi letno za desetine milijonov lir samih lešnikov, ki bi mogli tvoriti tudi pri nas znaten postranski dohodek. Sadike more vsak sam nabaviti, a ne kakšnih slabih vrst, divjih, temveč žlatnih vrst. Okoli starega grma se izkoplje 30 cm globok jarek, v katerega se povežejo mladike in se jih zasuje toliko, da mole iz zemlje samo dve očesi. V enem letu so potem sadike gotove.

Lešnike radi kradejo otroci, bo rekel marsikdo. V okolici Trsta pokradejo skoraj vse sadje, ker ga je malo, na Gorenjskem pa ne, ker ga je mnogo. Leskovje bi morali saditi vsi kmetje, ker ima skoro vsak zanje primeren prostor, a je velika večina prelena, da bi ga izrabila.

Malorodovito drevo pripravimo na ta način k rodovitnosti, da mu v razdalji 1½ do 2 m od debla presečemo vse korenine in ga na ta način prisilimo k tvoritvi novih mladih koreninic, ki zamorejo vsrkavati redilne snovi iz zemlje. Istočasno mu moramo tudi pognojiti in krono očistiti. Kdor ne veruje, naj poskusi.

Nerodovitnosti sadnih dreves je pri nas kriva predvsem lakota, na kateri

trpe skoro vsa sadna drevesa pri nas. Krava brez soli, vode, suhega in močnega krmila ti ne bo dala mleka, lačno drevo pa ne sladkega sadja. Torej gnojite.

Uvoz sadnih sadič je načeloma dovoljen, a precej otežkočen, ker mora na carinarnici v to določeni uradnik vsako iz inozemstva dospelo sadičko pregledati glede njenega zdravstvenega stanja. Lahko jo tudi zavrne iz same kaprice. Iz Jugoslavije je izvoz sadnih sadič zabranjen, ker jih tam sami nimajo dovolj. — V tem oziru bi pripomnili, da bodo v par letih na razpolago domače sadne sadičke vseh vrst in sicer iz sadovnjaka g. Širce iz Godenja pri Tomaju, ki vzpostavlja to leto precejšen sadovnjak z nad 15.000 divjaki.

* * *

Nabiranje cepičev za cepljenje sadnega drevja. Pravočasno nabiranje in pravilna izbira je velike važnosti za uspeh sadjarstva. V tem pogledu pri nas mnogo grešimo. Cepiči se navadno tik pred cepljenjem naberejo negledé na vrsto in rodovitnost drevesa, od katerega se vzamejo. To je velika napaka, ki se zelo maščuje. Cepiče, kateri se narežejo šele tik pred cepljenjem, so že preveč sočni in potem navadno ozelenijo prej, kakor se sprimejo. Posledica temu je, da se posušijo. Cepič za cepljenje v glavo mora biti vedno manj sočen, kakor podlaga. Zato se morajo potrebni cepiči nabirati že v zgodnji spomladi, prej kakor posadimo sadna drevesa sočna. Pri nabiranju ni le paziti na dobro sadno vrsto, ampak tudi na to, da se nabirajo cepiči le od onih dreves, ki so dobro rodovita. Zato je zelo napačno pobiranje cepičev od mladih dreves, ki niso še rodila, četudi vemo, da so dobre vrste. Nabrane cepiče

je treba zvezati po vrstah v male snopiče, zabeležiti jih z imenom vrste in jih spraviti v hladno klet ter jih zakopati v pesek. S tako pripravljenimi cepiči boste imeli pri cepljenju boljše uspehe!

Sadno drevje iz Jugoslavije. Iz raznih krajev smo dobili vprašanja, kako bi mogli dobiti sadno drevje iz Jugoslavije. Vsem tem sporočamo, kar piše št. 2. ljubljanskega »Kmetovalca«: Sadnega drevja letos ne bo! Kmetijska družba (za Slove-nijo) ne razpolaga za letošnjo pomlad z nikako množino sadnega drevja, ker v zadnjih letih ni bilo nikjer mogoče dobiti divjakov za cepljenje. Vsled tega naj se letos nihče ne obrača na Kmetijsko družbo za dodelitev sadnega drevja.

Pri trtah in v kleti.

Trte gnojimo na ta način z umetnimi gnojili, da podkoplujemo umetni gnoj med vrstami trt v vinogradu in ne neposredno k rastlinam, ker drevesa in vse rastline se hranijo edino potom najdrobnejših korenin, ki so vedno najbolj oddaljene od debla.

Polže preženemo iz kleti s trošenjem živega apna.

Plesnoba spravi iz kleti svetloba in čist zrak. Najbolj po ceni je pogosto prezračenje. Z apnom se tudi uniči plesnoba.

Duh po plesnobi se vinu odpravi, ako se dene v sod na vsak hl $\frac{3}{4}$ kg bukovega ali hrastovega oglja in pusti v sodu skozi 6 - 8 tednov, nakar se vino pretoči. Razumen kletar nima v svojem vinu nikdar duha po plesnobi, ker sod po uporabi zažvepla, zabije in hrani na suhem a ne vetrnem prostoru.

Smrad vina po žveplu. Temu smradu so podvržena rada taka vina, ki smo jih napravili iz takega grozdja, ki je imelo vsled kasnega žveplanja še žveplo na sebi. Časih dobi vino ta smrad tudi na ta način, da polnimo sode, ki smo jih proti plesnobi redno žveplali, ne da bi jih prej sprali in vnovič zažveplali. Da vino ne

zadobi smradu po žveplu, zaprečimo s tem, da taka vina, ki smo jih napravili iz močno žveplanega grozdja, nekoliko prej pretočimo, kakor po navadi, ker vino se navzame tega smradu iz drožja.

Če pa že smrdi, tedaj ga pretočimo v žveplan sod in vino bo ta smrad kmalu zgubilo. Marsikomu se bo čudno zdelo, da je potrebno pretočiti tako vino v žveplan sod. Kdor pozna kemijo, si to lahko razloži.

V hlevu.

Prašiče krmimo trikrat na dan, da zamorejo pravilneje prebaviti krmo (oblo-do), ki ne sme biti nikdar prevroča. Za toplomer rabimo roko.

Mladi prašiči imajo večkrat šibke noge in sploh vse kosti slabe, ker se jih krmi s krmo, ki ima malo apnenca. Taka krma je predvsem krompir in pesa. Kdor uporablja mnogo take krme, naj vzame na glavo in dan malo žličico klajnega apna in zmeša med krmo, a ne šele tedaj, ko se že začnejo šibiti noge, ker to bolezen je mnogo težje odpraviti kot onemogočiti.

Mleko takoj po molži precedimo, da spravimo iz njega vse smeti, na katerih je makopičeno na tisoče bakterij in ki povzročajo hitrejše skisanje mleka.

Pravijo, da vsi oni ki to čitajo, manj naukov potrebujejo oni, ki tega ne čitajo. Zato širite »Gospodarski list«.

Kužni katar na spolovilih razsaja silno po celi deželi in preti z uničenjem naše govedoreje. Zdravite vsi vso obolelo živino z zdravilom, imenovanim »bisulin«. Dobi se ga po nižani ceni pri dež. kmetijskem uradu v Gorici, Via Trieste 43.

Kostolomnica in mehkostnost pri živini. Kakor lani tako se je tudi letos pojavila pri naši živini kostolomnica vsled pomanskanja rudninskih snovi v senu in drugih domačih krmilih. Priporoča se to-

plo vsem živinorejcem, da uporabljajo in pokladajo živini, posebno mladi živini, mlečnim in brejim kravam, redno **fosforjevo kislino klajno apno**. Zadržna zveza sprejema naročila za klajno apno.

Nove odredbe.

Stroge kazni za nepostavno žganjekuho objavlja finančno ravnateljstvo v Trstu. Kdor tajno ali brez dovoljenja kuha žganje, bo kaznovan s zaporom od 3 mesecev do treh, kdor ne prijavi priprav za žganjekuho plača kazni od 100 do 1000 lir, kdor pokvari pečate na kotlih dobi zapor od 1 do 3 let, kdor ne prijavi hranjenje količine alkohola o 20 l naprej se kaznuje kot tihotapec, kdor skuša podkupiti ali podkupi finančne uslužbenke ali uradnike more biti kaznovan s zaporom do 5 let itd.

Dac na žganjekuho se je povišal. Od novega leta sem je treba plačati 12 lir od litra čistega alkohola. Od enega litra žganja, ki ima navadno 50% alkohola bo treba plačati približno 6 lir daga. Glede žganjekuhe za domačo porabo, se bo v naših pokrajinah samo polovica daga plačevala, t. i. približno 3 lire od litra. Ta olajšava velja pa samo za dve leti. Potem bomo morali plačevati popolni dac, ali se je kuhalo žganje za domačo rabo, ali pa za prodajo.

Vinski davek. V starih mejah kraljestva se plačuje 20 lir davka na hl vina. Pri nas dozdej cega davka ni bilo treba plačevati, ker je deželna aprava pobirala 15 lir od hl vina. Ko bo deželna uprava nehala delovati, bo najbrže obveljala ta naredba tudi za naše kraje.

Pristojbina za menice. Davčni urad v Gorici naznanja občinstvu sledeče: na menice se smejo staviti kot pristojbina le posebne menične in ne navadne znamke, in sicer nikdar v večjem številu kakor štiri. Preluknjevanje meničnih znamk se vrši samo na davkarji.

Polnoletnost se doseže sedaj pri nas z dovršenim 21. letom. Za žnitev potrebuje sin očes tovo dovoljenje do dovršenega 25. leta.

Vojaška služba traja 18 mesecev. Okrajšanje te dobe morejo doseči vojaški obvezanci v sledečih slučajih: 1. Edini sin očeta ki ima 65 let, ali je vsled neozdravljive bolezni ali kakega telesne-

ga pogreška nesposoben za delo, ali ki je pogrešan, ali pa če je na 12 let ječe obsojen in zaprt. 2. Prvorojeni sin očeta v istih okoliščinah, če nima drugega nad 16 let starega sina. 3. Edini sin matere vdove. 4. Prvorojeni sin matere vdove, ki nima drugega nad 16 let starega sina. 5. Edini vnuk 70 let starega deda, če nima drugih nad 16 let starih sinov. 6. Edini vnuk stare matere vdove, če nima drugih nad 16 let starih sinov. 7. Prvorojeni sirot, ki nimajo ne očeta ne matere, če nima nad 16 let starega brata. 8. Edini brat sester sirot, ki nimajo ne očeta ne matere, če so neporočene ali pa vdove in nimajo nad 16 letnih sinov. 9. Zadnje rojeni sirot, ki nimajo ne očeta ne matere, ako so drugi bratje vsled neozdravljive bolezni ali kakega telesnega pogreška nesposobni za delo. 10. Prvorojenec vdove matere, ali pa prvorojenec sirot, ali pa edini preostali lastne družine, če je oče umrl vsled ran ali bolezni dobljenih v vojaški službi. Razen tega uživa ugodnosti, komur je krvni brat umrl vsled ran ali bolezni dobljen v vojaški službi, čigar krvni brat je invalid ali upokojen vsled vojaške službe. Te olajšave pa veljajo le za enega brata. Kdor bi hotel bolj natančno poznati tozadevni odlok, ga dobi objavljenega v uradnem listu (Gazzetta ufficiale) dne 9. januarja 1923 št. 6.

Obrtni davek 1922—23 v novih pokrajinah se odmeri na podlagi določb kraljevega odloka dne 4. januarja 1923, št. 15 (Gazzetta ufficiale dne 17. januarja 1923, št. 13).

Raztegnitev finančnih in poštinskih zakonov na nove province. Pripravljajo se razni kr. odloki, s katerimi se raztegnejo na nove pokrajine finančni in poštni zakoni.

* * *

Uvoz na goriški trg v letu 1922. Te dni je izšel pregled čez množine sadja in zelenjave, ki so prišle leta 1922 na trg v Gorico. Dežela je v tem letu prinesla v mesto 36.782 kvintalov blaga v vrednosti 4 milijonov 544 tisoč lir. Leta 1921 je prišlo v mesto le 30.259 kvintalov blaga v vrednosti 3 milijonov 814 tisoč lir. Leta 1922 je torej zrasel promet za 6523 kvintalov, vrednost pa poškočila za 730 tisoč lir. Iz teh števil vidimo, da se naše poljedelstvo zopet oživlja in da se približuje goriški trg svojemu predvojnemu pomenu.

VABILO

na redni občni zbor

»KMEČKE BANKE«

registrovane zadruga z omejeno zavezo v Gorici, ki se vrši v četrtek dne 8. marca 1923 ob 13. uri v Gorici, Piazza De Amicis 12, I. nadstrp. s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrdilo računov za leto 1922 in sklepanje o razdelitvi čistega dobička. 4. Čitanje revizijskega poročila »Zadružne zveze« ter vkrepi vsled istega. 5. Volitve načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Ako bi ob določeni uri ne bilo navzoče zadostno število članov, se vrši občni zbor 1 uro pozneje z istim dnevnim redom, ne glede na število navzočih članov in zneska deležev, ki so zastopani. — Odbor.

Zadružna zveza

vpisana zadruga z omejeno zavezo
v Gorici, Corso Verdi št. 32. I. nadstr.

uraduje ob delavnikih od 8. do 12.

88 88

Zveza zastopa in varuje koristi pridruženih zadrug, izvršuje nad njimi po zakonu revizijo, daje nasvete in navodila pri ustanavljanju novih zadrug, skrbi za denarno izravnano, to je, sprejema od zadrug vloge in jim daje posojila, posreduje po možnosti pri nakupovanju blaga (umetnih gnojil, modre galice, žvepla itd.) in pri prodaji pridelkov, uporablja vsa postavna sredstva v pospeševanje zadružništva in v povzdigo — — kmetijstva in domače obrti. — —

JOSIP KERŠEVANI, mehanik in puškar v Gorici, Stolni trg 9

naznanja sl. občinstvu da mu je na novo došla velika množina blaga iz svetovno znanih tovarn. Novo došlo blago prodajam po jako znižanih cenah. Na pr. šivalne stroje **Orig. Mundlos, Pfaff, Gritzner, Adler, Neuman, Afrana in Winselmann.** Posebno opozarjam cenj. šivilje in neveste na strokovni poduk za umetno vezanje in krpanje, katerega dajam brezplačno.

Dvokolesa: **Orig. Puch, Orig. Stiria. Orig. Start, Waffrenrad, Regent, Kosmos, Helical** in mala motorna kolesa.

Velika izbira pušk, samokresov, patron, dinamitnih patron, smodnik za razstreljevanje kamnov in za lovce, ter potrebščine za zgoraj omenjene premete.

Lastna delavnica in popravilnica Stolni trg. šte. 3.

Z jamstvom prodajam šivalne stroje, dvokolesa in puške tudi na mesečne obroke

Za točno, solidno postrežbo in konkurenčno ceno jamči

JOSIP KERŠEVANI, mehanik in puškar.

Varstvena znamka.

Čevljarska zadruga
v MIRNU pri Gorici

izdeluje vsakovrstno obuvalo
poznano pod imenom

ADRIA čevlji

Edino domače združeno podjetje te stroke, ki si je pridobilo vsestransko priznanje. Izdeluje čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekašajo vse druge te vrstne izdelke.

LASTNE PRODAJALNE: v Gorici, Corso Verdi 32, v Trstu, ulica Rettori 1, v Celju, Narodni dom, - Razpošilja tudi naravnost iz tovarne v Mirnu na debelo in na drobno.

Zveza goriških delavnih in proizvodjalnih zadrug

Reg. zad. z om. zav.

GORICA, Via Mazzini (Municipio) 4 I. nad.

VČLANJENIH ZADRUG 45.

Prevzema vsa obnovitvena kakor tudi druga v stavbno in proizvodjalno stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje sama ali potom pridruženih stavbenih zadrug. -- Vojnooškodovanci izročite obnovitvena dela le našim stavbenim zadrugam.